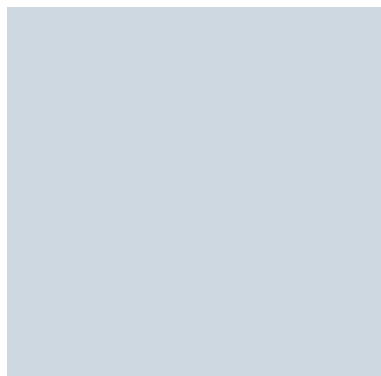
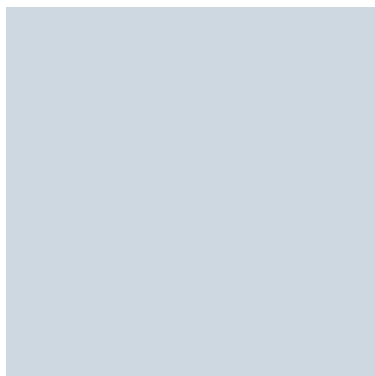
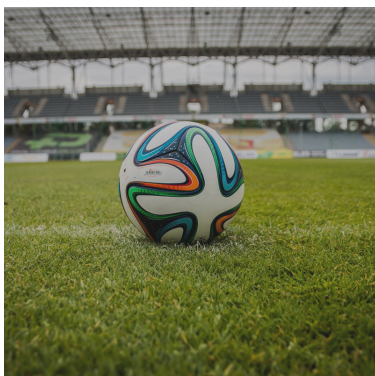
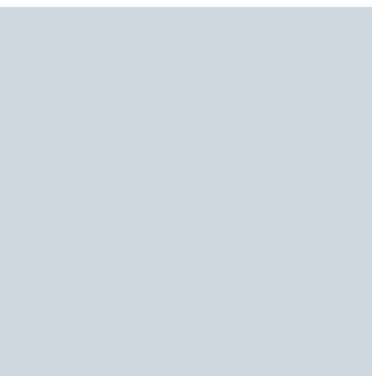




Korupcijas risku analīze valsts finansējuma piešķiršanas kārtībā Latvijas sporta organizācijām

stratēģiskās analīzes ziņojuma kopsavilkums



Publicēts
2025. gada
jūnijā

Satura rādītājs

Ievads

4. lpp

Valsts sporta politika

5. lpp

Valsts budžeta līdzekļu sadale un finanšu plūsma sporta nozarē

9. lpp

Finansējuma sadales kritēriju analīze

13. lpp

Masveida tendences un popularitāte sportā

20. lpp

Sporta federāciju analīze

22. lpp

Secinājumi

31. lpp

Priekšlikumi

35. lpp

Izmantotie saīsinājumi

Analītiskais ziņojums	stratēģiskās analīzes ziņojuma kopsavilkums
Birojs	Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
LAF	Latvijas Autobiļu federācija
LBS	Latvijas Basketbola savienība
LBSF	Latvijas Bobsleja un skeletoņa federācija
LDF	Latvijas Dambretes federācija
LFF	Latvijas Futbola federācija
LFS	Latvijas Florbola savienība
LHF	Latvijas Hokeja federācija
LJF	Latvijas Jātnieku federācija
LKSF	Latvijas Kamaniņu sporta federācija
LKSSA	biedrība "Latvijas Komandu sporta spēļu asociācija"
LMF	Latvijas Motosporta federācija
LNSP	Latvijas Nacionālā sporta padome
LOF	Latvijas Orientēšanās federācija
LOK	Latvijas Olimpiskā komiteja
LOV	SIA "Latvijas Olimpiskā vienība"
LPF	Latvijas Peldēšanas federācija
LPK	biedrība "Latvijas Paralimpiskā komiteja"
LRF	Latvijas Riteņbraukšanas federācija
LSDF	Latvijas Sporta deju federācija
LSF	Latvijas Slēpošanas federācija
LSFP	biedrība "Latvijas Sporta federāciju padome"
LŠF	Latvijas Šaušanas federācija
LŠahaF	Latvijas Šaha federācija
LTS	Latvijas Tenisa savienība
LVF	Latvijas Volejbola federācija
LVFA	biedrība "Latvijas veselības un fitnesa asociācija"
LVS	Latvijas Viegatlētikas savienība
MK	Ministru kabinets
SIA	sabiedrības ar ierobežotu atbildību
SLO	sabiedriskā labuma organizācija
Sporta likumā noteiktā kārtībā atzītā sporta federācija	sporta federācija
Sporta Pamatnostādnes	2022. gada 3. jūnijā apstiprinātie MK noteikumi Nr. 397 "Par Sporta politikas pamatnostādnēm 2022. – 2027. gadam"
VID	Valsts ieņēmumu dienests



Ievads

Saskaņā ar Korupcijas novēršanas un apkarošanas pasākumu plānu 2023.–2025. gadam ir jāievieš atklāta, caurskatāma un vienotiem kritērijiem balstīta procedūra Latvijas sporta organizācijām, nodrošinot godīgu un efektīvu valsts finansējuma piešķiršanu. Tāpēc Birojs veica stratēģisko analīzi par valsts finansējuma piešķiršanas kārtību Latvijas sporta organizācijām, identificējot iespējamās korupcijas un interešu konflikta riskus.

Informācijas analīzē galvenokārt izmantoti publiski pieejami informācijas avoti, novērtējot vispārējo datu pieejamību par valsts budžeta līdzekļu piešķiršanu 2023./2024. gadā un izlietojumu sporta organizācijām 2023. gadā.

Analītiskajā ziņojumā nav ietverts risku izvērtējums attiecībā uz valsts budžeta līdzekļu piešķiršanu, kas paredzēts:

- Latvijas sporta infrastruktūras attīstībai un uzturēšanai, tostarp sporta bāzēm, sporta kompleksiem, olimpiskajiem centriem un nacionālās nozīmes stratēģiskām sporta būvēm u.c., kas netiešā veidā finansē sporta federāciju;
- lielo sporta notikumu jeb dižpasākumu rīkošanai.

Birojs vērš uzmanību, ka šis materiāls ir stratēģiskās analīzes ziņojuma kopsavilkums.



1

Valsts sporta politika

Sporta politiku Latvijā nosaka 2022. gada 3. jūnijā apstiprinātās MK Sporta Pamatnostādnes, kas ir vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments. Sporta Pamatnostādnes nosaka galvenos virzienus sporta nozares attīstībai Latvijā. Šīs pamatnostādnes uzsver bērnu un jauniešu sporta, tautas sporta un augstu sasniegumu sporta attīstību, kā arī parasporta integrāciju visos sporta veidos. Galvenais mērķis ir veicināt regulāru fizisko aktivitāti, attīstīt talantus un radīt priekšnoteikumus izcilu rezultātu sasniegšanai sportā.

Valstī galvenā institūcija sporta politikas īstenošanā ir IZM, kas pilda valsts pārvaldes funkcijas sporta nozarē. Saskaņā ar likumprojekta 22TA-1982 informatīvo ziņojumu IZM uzdevums ir izstrādāt un līdz 2024. gada 30.septembrim iesniegt izskatīšanai LNSP vienotus kritērijus, pēc kuriem, sākot no 2025. gada 1. janvāra, tiktu aprēķināts sporta federācijām piešķiramais valsts budžeta finansējums. 2025. gada 31. martā likumprojekts joprojām atrodas saskaņošanas stadijā, un LNSP 2024. gada protokolos jautājums par vienotu kritēriju ieviešanu nav iekļauts dienas kārtībā izskatīšanai.

LNSP ir sabiedriska konsultatīva institūcija, kas piedalās valsts sporta politikas izstrādē, veicina sporta attīstību un sadarbību sporta jomā, kā arī lēmumu pieņemšanā ar sportu saistītajos jautājumos, tostarp izstrādā priekšlikumus attiecībā uz valsts budžeta līdzekļu sadali sporta jomā un piešķiramo naudas balvu apmēru par izciliem sasniegumiem sportā, kā arī iesaka Aizsardzības ministrijai un Iekšlietu ministrijai sporta veidus, kas atbalstāmi šo ministriju iestādēs. Sporta likuma 9. panta 2. daļa un 2003. gada 7. augusta MK noteikumi Nr. 422 “Latvijas Nacionālās sporta padomes nolikums”¹ nosaka LNSP tiesības un pienākumus, kur padomes sastāvu un padomes priekšsēdētāju apstiprina MK.

[1] [Latvijas Nacionālās sporta padomes nolikums](#).

2023. gada 21. novembrī no LNSP papildu padomes locekļu sastāva izslēgta LKSSA, kas pārstāv un apvieno lielāko daļu (11) Latvijas komandu sporta spēļu federāciju biedrus un to intereses, tās vietā iekļaujot LVFA pārstāvi, kurš galvenokārt pārstāv darba devēju intereses, kuru darbība ir saistīta ar sporta un fitnesa centru nozari, tādā veidā veicinot citu sporta kustību. 2023. gada vasaras vidū LVFA publicēja pētījumu,² ko veica "Deloitte Research" par fizisko aktivitāšu profilaktisko ietekmi uz valsts ekonomiku. Šī pētījuma ietvaros LVFA valdes loceklis Gints Kuzņecovs, kurš vēlāk iekļauts LNSP padomē kā papildu loceklis, aktualizēja jautājumu par fitnesa nozares pozīciju valsts ekonomikā un fitnesa nozari kā veselību veicinošu jomu, kura būtu jāatbalsta.

Konstatēts, ka, iespējams, pamatojoties uz pētījuma rezultātiem, tika veikta padomes papildu locekļa nomaiņa, ieceļot personu, kura nepārstāv atzīto sporta federāciju intereses, bet ir pilnvarota sniegt ieteikumus valsts sporta politikas stratēģijas izstrādei un attīstībai.

Pamatojoties uz iegūtajiem datiem no 2023. un 2024. gada LNSP sēžu protokoliem un IZM iesniegtajiem rīkojuma projektiem MK izskatīšanai, tika veikta analīze, kurā konstatēts:

1. Četrus mēnešus netika ievērots Sporta likuma 9. panta 4. daļā noteiktais "Latvijas Nacionālās sporta padomes lēmumi ir pieejami ikvienai ieinteresētai personai". 2024. gada 9. februāra LNSP sēdes protokols publiski bija pieejams tikai 2024. gada jūnija vidū. Protokolu publiskošana ir svarīgs caurspīdīguma elements, kas nodrošina iespēju sabiedrībai un iesaistītajām pusēm sekot līdzi LNSP pieņemtajiem lēmumiem.
2. Saskaņā ar 2022. gada 20. oktobra sēdes protokola lēmumu LNSP iesaka iekšlietu ministrijai atbalstīt deviņus noteiktus sporta veidus, bet ieteikumi Aizsardzības ministrijai sporta atbalstam nav pieejami. Ir zināms, ka šādas Aizsardzības ministrijas dotācijas tika pārtrauktas 2009. gadā, un atsevišķus sporta veidus dotē tieši IZM. Konstatēts, ka Aizsardzības ministrijas un iekšlietu ministrijas piešķirtās mērķgrupu dotāciju apmēri 2023. gadā publiski nav pieejami vai arī ir grūti atrodami.

[2] "Deloitte research" pētījums par fiziskās aktivitātes profilaktisku ietekmi uz valsts ekonomiku.

Sporta likums ļauj LNSP sniegt ieteikumus Aizsardzības ministrijai un Iekšlietu ministrijai tieši atbalstīt konkrētus sporta veidus, kas rada iespēju novirzīt finansējumu atsevišķiem sporta klubiem, nevis attiecīgajām sporta federācijām vai arī sporta federācijām, kas sākotnēji nav izvirzītas kā ministrijas sporta atbalsta mērķa grupas.³ Šāda situācija rada risku, ka valsts atbalsts var tikt piešķirts, balstoties uz individuālām interesēm.

3. Ne vienmēr pie katra izskatītā jautājuma ir norādīts balsojums, kas norāda, ka lēmumi pieņemti bez skaidras balsošanas procedūras un var radīt vairākus riskus, piemēram, mazināt individuālo padomes locekļu atbildību par pieņemtajiem lēmumiem vai veicināt lēmumu apšaubīšanu. Īpaši svarīgas ir gadījumos, kad tiek pieņemti būtiski lēmumi, kas ietekmē sporta federācijas un to finansējumu.
4. LNSP lēmums atteikt naudas balvu piešķiršanu sportistiem un atbalsta personālam par 2022. un 2023. gada augstajiem sasniegumiem olimpisko sporta veidu neolimpiskajās disciplīnās, pamatojoties uz atkārtotiem divu sporta federāciju iesniegumiem par izciliem sasniegumiem 2023. gadā, tika pārskatīts. Pārskatīšanas rezultātā apstiprināta naudas balvu piešķiršana šo sporta federāciju sportistiem un viņu treneriem (IZM 24-TA-391 rīkojuma projekts).
5. Ņemot vērā Latvijas sporta vēsturē nozīmīgo sasniegumu – trešo vietu 2023.gada Pasaules hokeja čempionātā, IZM atzina par nepieciešamu piešķirt Latvijas hokeja izlasei naudas balvu dubultā apmērā, salīdzinot ar 2012. gada 3. janvāra MK noteikumos Nr. 26 “Noteikumi par kārtību, kādā piešķiramas naudas balvas par izciliem sasniegumiem sportā, un naudas balvu apmēru”⁴ noteikto. Lai nodrošinātu atbilstošu regulējumu šim īpašajam gadījumam, IZM uzsāka attiecīgās izmaiņas normatīvajos aktos.

Lēmumu pieņemšana bez skaidras balsošanas procedūras, atsevišķu lēmumu pārskatīšana un normatīvo aktu pielāgošana īpašiem gadījumiem norāda, ka lēmumu pieņemšanas process nav pilnīgi caurspīdīgs un var tikt pakļauts ārējās ietekmes faktoriem.

[3] 09.02.2008. sportacentrs.com sižets "Aizsardzības ministrijas nauda sportam".

[4] MK noteikumi Nr. 26.

6. Tāpat IZM rīkojuma projektā "Naudas balvas un pabalsti" (23-TA-3119) ir noteikts, ka vismaz 50 % no sporta federācijas saņemtās naudas balvas jānovirza jaunatnes sporta attīstībai. Tomēr, ņemot vērā publiski pieejamās diskusijas sporta federācijās, konstatēts, ka šī nosacījuma īstenošanas kārtība nav pietiekami skaidri un precīzi reglamentēta. Sporta federācijām nav skaidri definēts, vai tām jāveido īpašas programmas jauniem sportistiem, jāpaplašina esošās sacensības ar papildu disciplīnām un kategorijām, vai jāīsteno citi pasākumi. Arī publiski pieejamā informācija nesniedz skaidrību par to, vai sadarbības līgumos ir ietvertas sankciju normas gadījumiem, kuros tiek konstatētas atkāpes vai trūkumi šī nosacījuma izpildē.
7. Katru gadu balvu fonda finansēšanai tiek izmantoti papildu līdzekļi no valsts budžeta programmas "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem", kas 2023. gadā veidoja 95,2 % (1,4 milj. eiro) no kopējā balvu fonda. Balvu finansēšana ārpus plānotā budžeta ietvariem rada neskaidrības par principiem, pēc kuriem tiek vērtēti balvu saņēmēji vai lemti atteikumi, kas var palielināt korupcijas risku, jo sportisti vai sporta organizācijas varētu mēģināt ietekmēt valsts amatpersonas, kas pieņem lēmumus par balvu piešķiršanu.
8. Tāpat nav caurskatāmas informācijas par sporta federāciju pieteikumiem nacionālas nozīmes starptautisku sporta sacensību rīkošanai un sporta vadības pieņemtajiem lēmumiem. 2023. gadā apstiprināti četri nacionālās nozīmes pasākumi, kam tika sadalīts attiecīgā gada pieejamais IZM budžets. Nav skaidras informācijas par kopējo pieteikumu skaitu, atteikumiem un citām norādēm. Jāatzīmē, ka nacionālās nozīmes pasākumu organizēšanai tika papildus piešķirti budžeta līdzekļi no neparedzētiem izdevumiem, 2022.gada beigās četrām sporta federācijām apstiprinot 2,8 milj. eiro.

Neskatoties uz pārredzamiem un skaidriem sporta politikas mērķiem, sporta nozare ir necaurskatāma, pakļauta finansiālai nenoteiktībai un sporta federācijām neprognozējama.

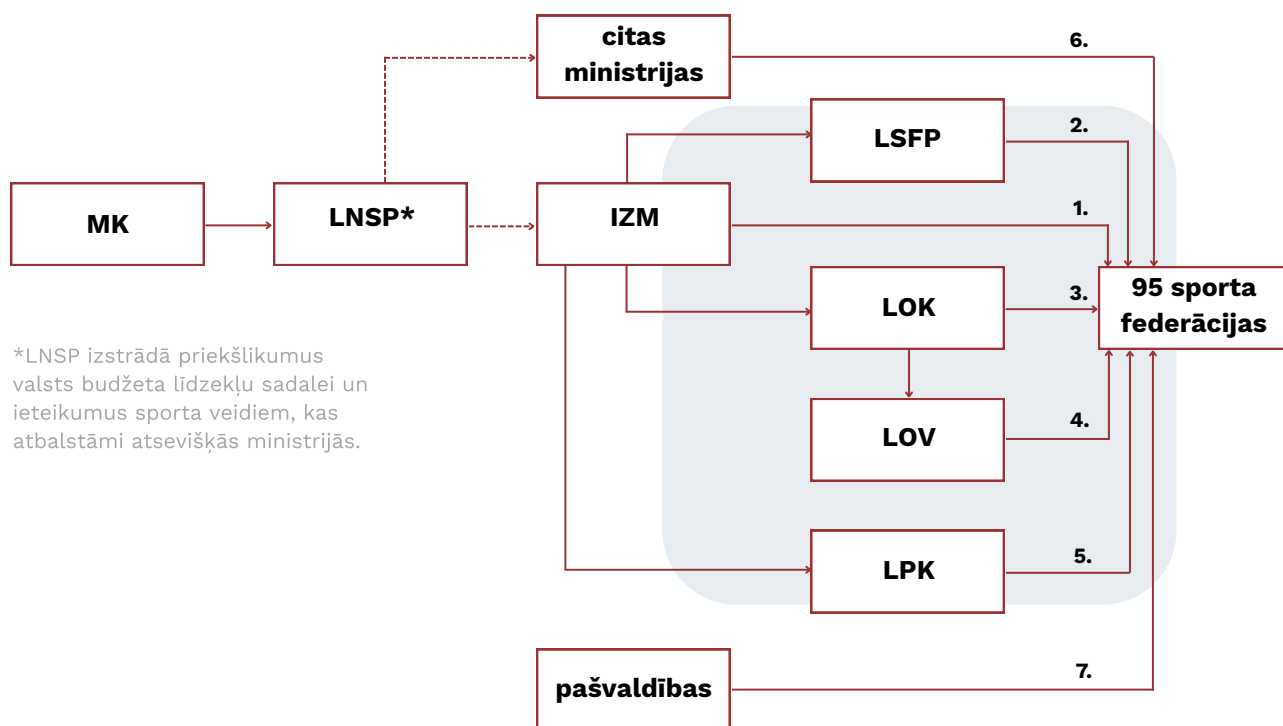


Valsts budžeta līdzekļu sadale un finanšu plūsma sporta nozarē

Budžeta programma “Dotācija sporta organizāciju, programmu un pasākumu atbalstam” tiek īstenota caur piecām apakšprogrammām (1. attēls).

1. attēls

Dotācijas sporta organizāciju, programmu un pasākumu atbalstam 17,9 milj. 2023. gadā



09.09.00.	Sporta federācijas un sporta pasākumi	8 475 000 eiro
09.16.00.	Dotācija nacionālas nozīmes starptautisku pasākumu organizēšanai Latvijā	242 415 eiro
09.17.00.	Dotācija komandu sporta spēļu izlašu nodrošināšanai	1 600 000 eiro
09.21.00.	Augstas klases sniegumu sports	7 000 000 eiro
09.25.00.	Dotācija LPK pielāgotā sporta attīstībai	600 000 eiro

Kopumā sporta federācijām ir iespēja saņemt dotācijas no vismaz septiņiem avotiem. Papildus IZM nodrošina finansējumu un mērķfinansējumu vietējiem sporta projektiem un infrastruktūrai.

Konstatēts, ka 2023. gada kritēriji,⁵ kas tiek izmantoti dotāciju apmēra noteikšanai sporta federāciju darbības nodrošināšanai un prioritāro federāciju atbalstam no IZM budžeta, veido tikai nelielu daļu, kas ir 4,7 milj. eiro (LSFP un IZM) no kopējā sporta organizācijām piešķirtā finansējuma 17,9 milj. eiro. Finansējums var tikt piešķirts no pirmā un otrā līmeņa finanšu pārdalē iesaistītajiem avotiem, piemēram, LOK, LOV un LPK, kā arī no pašas IZM dažādu programmu ietvaros, tādējādi vienotu kritēriju ieviešanas procesā ir nepieciešams apzināt un rūpīgi izvērtēt katrā programmā un dotāciju avotā noteiktos nosacījumus, lai nodrošinātu efektīvu, pārskatāmu un koordinētu atbalsta piešķiršanu sporta federācijām visos līmeņos.

Jānorāda, ka lielākā daļa IZM piešķirto dotāciju tiek pārdalīta LOK. Valsts kontrole 2021. gadā veica revīziju, kurā tika konstatēti vairāki būtiski trūkumi sporta federāciju atskaitēs, finanšu līdzekļu izsekojamībā un norādīja uz iespējamiem interešu konflikta riskiem.⁶

Analīzes laikā tika konstatētas vairākas neatbilstības starp LOK 2023. gada pārskata datiem un valsts budžeta līdzekļu izlietojuma atskaitēm 2023. gadā, veicinot valsts budžeta līdzekļu izlietojuma pārskatāmības trūkumu.

No 2023. gada IZM budžeta 1,6 milj. eiro piešķirti dotācijām komandu sporta spēļu izlašu nodrošināšanai. IZM tīmekļa vietnē⁷ sniegtā informācija liecina, ka vērtēšanas komisijas sastāvs⁸ nav aktualizēts kopš 2022. gada un komisijas protokoli nav pieejami, līdz ar to šobrīd nav zināmi aktuālie vērtēšanas komisijas locekļi un to pieņemtie lēmumi. MK noteikumi Nr. 819 „Kārtība, kādā valsts finansiāli nodrošina valsts izlases komandu sporta spēlēs sagatavošanos un piedalīšanos Eiropas un pasaules čempionātu un olimpisko spēļu atlases turnīros un finālsacensībās” nav aktualizēti kopš 2012. gada, nosakot septiņus prioritāri atbalstāmos sporta veidus, un IZM rīkojums par kritērijiem finansējuma sadalei tiek piemērots kopš 2017. gada.⁹ Tāpat IZM tīmekļa vietnē nav publiskota informācija par 2023. gadā pieejamo finansējuma apmēru katrai komandu sporta spēļu sporta federācijai.

[5] LSFP VB sadales kritēriji 2023.

[6] 28.06.2021. Valsts kontroles revīzijas ziņojums "Vai biedrības "Latvijas Olimpiskā komiteja" rīcība, izlietojot piešķirtos valsts budžeta līdzekļus, ir efektīva, ekonomiska un atbilstoša paredzētajiem mērķiem?"

[7] IZM tīmekļvietne - komandu sporta spēļu sporta federāciju iesniegumu vērtēšanas komisija.

[8] Vērtēšanas komisijas sastāvs 2021.gadā.

[9] IZM tīmekļvietne - noteikumi un kritēriji finansējuma sadalei komandu sporta spēļu sporta federācijām.

**Netiek nodrošināta atklāta un caurskatāma lēmumu
pieņemšana un finanšu resursu sadale komandu sporta
spēļu sporta federācijām.**

Lai nodrošinātu caurspīdīgu un efektīvu valsts budžeta līdzekļu pārvaldību valsts pārvaldē un sporta organizācijās, ir nepieciešama atklāta un skaidra informācija par visiem dotāciju avotiem, to piešķiršanas kritērijiem un aprēķina kārtību, faktiskajiem dotāciju apmēriem un dotāciju saņēmējiem. 2. attēlā ir sniegts vērtējums par valsts tiešo dotāciju caurspīdīgumu sporta nozarei, kas tiek īstenotas ārpus IZM budžeta programmas "Sports", bet ko var daļēji ietekmēt LNSP.

2. attēls

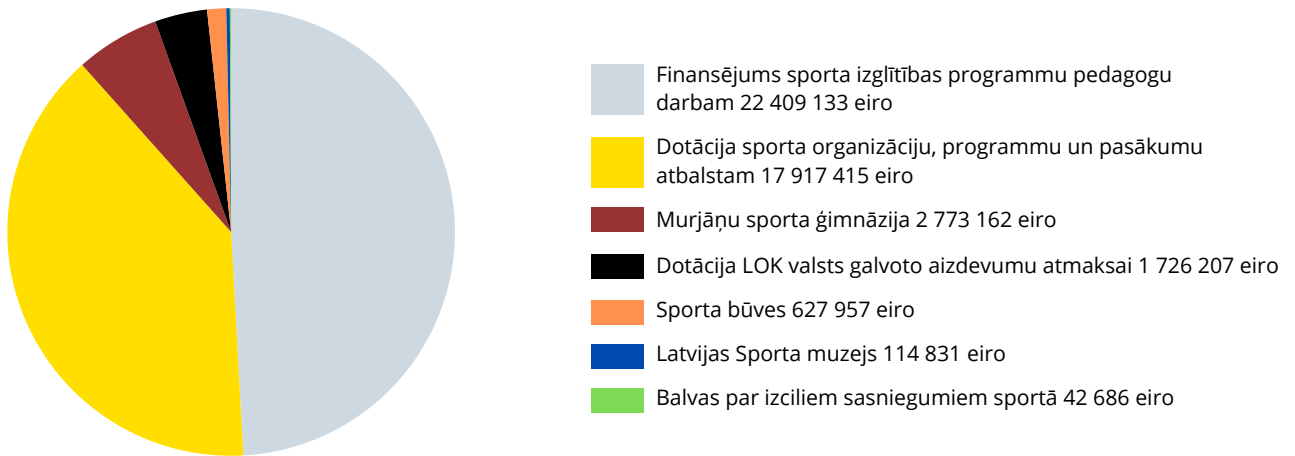
Valsts tiešo dotāciju caurspīdīguma novērtējums sportam

Iestāde		Pamats	Dotāciju saņēmējs	Dotāciju apmērs un sadale	Vērtējums
Aizsardzības ministrija	Sporta likums	Trūkst informācijas par kritērijiem un aprēķiniem	Atbalstāmais sporta veids	Par datu publicēšanu ir atbildīga pati ministrija	Trūkst informācijas par piešķirtajām dotācijām sporta veidiem
Iekšlietu ministrija		Kritēriji ir zināmi, trūkst informācijas par aprēķiniem			
Labklājības ministrija		Saskaņā ar ministrijas budžetu	LPK	Par datu publicēšanu ir atbildīga ministrija un LPK	Trūkst informācijas par piešķirtajām dotācijām LPK

No 2. attēlā redzamā dotāciju piešķiršanas pārskata secināms, ka ir vērojami caurspīdības un informācijas pieejamības trūkumi attiecībā uz valsts piešķirtajām dotācijām sporta federācijām ārpus IZM budžeta, kas rada grūtības izvērtēt kopējo finansējuma plūsmu sporta nozarei.

**Informācijas pieejamības un caurspīdīguma trūkums rada risku,
ka dotācijas var tikt piešķirtas bez atklātas izvērtēšanas.**

Pamatojoties uz Finanšu ministrijas publiskotajiem datiem, 2023. gadā sporta nozarei no valsts budžeta IZM tika piešķirti 45,6 miljoni eiro (3. attēls).

IZM budžets 2023. gadā - 45,6 milj. eiro

Gandrīz puse no IZM pieejamiem valsts budžeta līdzekļiem sportam (49,1 %) tiek novirzīta sporta pedagogu darba samaksai profesionālās ievirzes sporta izglītības programmu nodrošināšanai. Otra lielākā pozīcija 39,3 % apmērā ir dotācija sporta organizāciju, programmu un pasākumu atbalstam, kas ietver dotācijas sporta federācijām un prioritārām sporta federācijām, LSFP, LOK, LOV, LPK, starptautisku un nacionālas nozīmes starptautisku sporta sacensību sarīkošanai Latvijā, komandu sporta spēļu izlašu nodrošināšanai, augstas klases sasniegumu sportam, augstas klases centru darbības nodrošināšanai u.c.





3 Finansējuma sadales kritēriju analīze

Datu analīze tika veikta, lai izvērtētu sporta federāciju finansējuma sadali, nosakot, vai finansējums tika piešķirts godīgi un efektīvi, ņemot vērā Sporta Pamatnostādnes.

Saskaņā ar kritērijiem pēc lielākā punktu skaita IZM nosaka prioritārās sporta federācijas, kuras iegūst papildu valsts budžeta līdzekļus no IZM. 2023. gadā tās bija 20, savukārt 2024. gadā tās bija 15 sporta federācijas.

Nav atrodami normatīvie akti, kas regulē kārtību, kādā IZM katru gadu nosaka prioritāro sporta federāciju skaitu, līdz ar to šāds regulējums iespējams nepastāv vai var balstīties uz vadlīnijām vai citiem iekšējiem iestādes dokumentiem.

Analizējot 2023. un 2024. gada dotācijas pēc LSFP kritērijiem un IZM noteiktajām prioritātēm, secināms, ka 2023. gadā dotācijās sporta federācijām piešķirti 1 922 000 eiro no LSFP un 2 761 892 eiro no IZM, savukārt 2024. gadā attiecīgi 5 470 000 eiro un 2 242 701 eiro. Savukārt kopējais budžets 2023. gadā bija 4 683 892 eiro, bet 2024. gadā – 7 712 701 eiro, kas ir par 3 028 809 eiro vairāk nekā 2023. gadā. Saskaņā ar Finanšu ministrijas datiem budžets sportam katru gadu pieaug.

Salīdzinot 2023. gada un 2024. gada kritērijus valsts budžeta līdzekļu sadalei sporta federāciju darbībai un plānotajām aktivitātēm, veiktas sekojošas izmaiņas trīs kritēriju bloku kopumā (1. tabula).

1. tabula

Kritēriju bloki	2023. gads		2024. gads	
1.1. Biedru skaits	15	10 %	0	0 %
1.2. Sportistu skaits no 10 līdz 18 gadiem	15	10 %	30	21,43 %
1.3. Sportistu skaits virs 18 gadiem	10	6,67 %	10	7,14 %
Kopā 1. blokā	26,67 %		28,57 %	
2.1. Sportistu dalība starptautiskās sporta sacensībās	12	8 %	10	7,14 %
2.2. Latvijas pieaugušo čempionāti un kausa izcīņas	12	8 %	10	7,14 %
2.3. Latvijas junioru čempionāti un valsts mēroga sacensības	12	8 %	20	14,29 %
2.4. Latvijā sarīkotās starptautiskās sacensības (sešas valstis individuālajos sporta veidos, četras valstis komandu sporta veidos), kuras iekļautas starptautiskajā sporta federācijas sacensību kalendārā	12	8 %	10	7,14 %
2.5. Sarīkotās tautas sporta, veterānu un citas 2.4. neminētās starptautiskās sacensības Latvijā	5	3,33 %	5	3,57 %
2.6. Izglītības pasākumi	5	3,33 %	5	3,57 %
2.7. Federācijas pārstāvju darbs starptautiskajās un Eiropas sporta federācijās	2	1,33 %	0	0 %
Kopā 2. blokā	40 %		42,86 %	
3. Saskaņā ar Augstu sasniegumu sporta kritērijiem	50	33,33 %	40	28,57 %
Pavisam kopā	150		140	

2023. gadā uzsvars bija uz sporta federāciju rīkotajām aktivitātēm (40 %) un augstiem sasniegumiem (33,33 %), vismazāko punktu īpatsvaru atvēlot sporta federācijā esošo sportistu skaitam (26,67 %). Pēc jaunajiem kritērijiem 2024.gadā vienāds īpatsvars tiek piešķirts esošo sportistu skaitam un augstiem sasniegumiem (28,57 %), palielinot punktu īpatsvaru uz sporta federāciju sarīkotajām aktivitātēm (42,86 %).

2024. gadā netiek ņemts vērā sporta federācijā reģistrēto biedru skaits. Salīdzinot 2023. gadu ar 2024. gadu, sporta federācijā reģistrēto sportistu skaita punktu īpatsvars vecuma grupā 10 līdz 18 gadiem tika palielināts par 11,43 % un sporta federāciju sarīkotajiem Latvijas jaunatnes čempionātiem, meistarsacīkstēm un atsevišķi sarīkotajām nacionālā līmeņa jaunatnes sacensībām (kuras ir iekļautas Sporta likumā noteiktajā kārtībā atzīto sporta veidu sporta federāciju sacensību kalendārā) punktu īpatsvars tiek palielināts par 6,29 %. Savukārt augstu sasniegumu sporta kritēriju punktu īpatsvars samazināts par 4,76 %. Abos gados viszemākais īpatsvars punktu kritērijos ir sporta federāciju sarīkotajām sacensībām tautas sportā Latvijā, kas vērtēts no 3,33 % līdz 3,57 % no kopējo kritēriju kopsummas.

Piemērojot 2024. gada kritērijus, visvairāk negatīvi ietekmētās bija 2023. gadā noteiktās piecas prioritārās sporta federācijas, kuras 2024. gadā neiekļuva prioritāro sporta federāciju sarakstā, t.i., LJF, LSDF, LŠahaF, LBSF un LDF, zaudējot valsts budžeta finansējumu no 80 266 eiro līdz 62 746 eiro.

Izvērtējot prioritāro sporta federāciju valsts budžeta finansējuma sadales kritēriju punktu aprēķina rezultātos rādītājus 2024. gadam, konstatēts, ka neproporcionāli liels finansējums attiecībā pret kopējo sportistu skaitu un sarīkotajām aktivitātēm no LSFP saņemts LKSF 330 876 eiro apmērā. Līdzvērtīgu finansējumu 328 854 eiro apmērā saņem LVF ar daudz augstākiem darbības rezultativajiem rādītājiem, bet ne tik augstiem sportiskiem sasniegumiem. Disproporcija rodas tādēļ, ka visu trīs kritēriju bloku punkti tiek saskaitīti kopā, piešķirot katram blokam vienādu svaru. Iegūtā punktu kopsumma tiek izmantota, lai sadalītu valsts budžeta līdzekļus.

Informācijas pieejamības trūkums par augstu sasniegumu sporta rezultātiem apgrūtina iespēju izvērtēt konkrētus sasniegumus un to atbilstību noteiktajiem kritērijiem.

Salīdzinot LVF un LKSF datus, konstatēta iespējama nevienlīdzība finansējuma sadalē. Sporta federācija, kas gadā iesaista par 5,5 tūkstošiem vairāk sportistu un rīko par 85 vairāk sacensību, saņem gandrīz tādu pašu valsts finansējumu kā sporta federācija ar ievērojami mazāku aktivitāti. Atšķirība ir būtiska – tai ir 46 reizes mazāks sportistu skaits, ar 2,6 reizes mazāk sacensību un gandrīz desmit reizes mazāks sacensībās iesaistīto sportistu skaits. Kritērijs, kas būtiski ietekmē punktu sistēmu ir 3. bloks, kas, neskatoties uz 1. un 2. bloka zemajiem rādītājiem, var būtiski palielināt kopējo punktu summu un līdzsvarot kopējos rādītājus (2. tabula).

2. tabula

Kritēriju bloku punkti	LVF	LKSF	Izmaiņas LKSF/LVF
1. bloks	11,43	0,27	-11,16
2. bloks	32,04	8,16	-23,88
3. bloks	4,67	40	+35,33
Kopā	48,14	48,43	+0,29

Konstatēts, ka valsts budžeta līdzekļu sadales kritēriju bloku aprēķinos sporta federāciju darbībai un plānotajām aktivitātēm netiek ņemta vērā katra kritērija relatīvā nozīme, kas ietekmē rezultatīvo rādītāju vērtības.

Šobrīd kritēriju punktu vērtības nesamērīgi ietekmē finansējuma apmēru, kas nozīmē, ka noteiktas sporta federācijas var saņemt pārāk lielu vai mazu atbalstu.

Tas savukārt norāda uz nepieciešamību noteikt kritērijiem relatīvu nozīmi, lai nodrošinātu līdzsvarotu finansiālu atbalstu, ņemot vērā gan sasniegumus, gan sporta veida darbības rādītājus un attīstības vajadzības.

Maksimālais punktu skaits katrā kritēriju kategorijā tiek piešķirts tai sporta federācijai, kas uzrādījusi augstākos sasniegumus. Tas nozīmē, ka individuālo sporta veidu federācijām ir jākonkurē ar komandu sporta veidu sporta federācijām, kuru rādītājos pēc būtības būs lielāks reģistrēto sportistu skaits. Šāds princips tiek piemērots arī pārējiem kritēriju blokiem.

Medijos pieejamā informācija liecina, ka, iespējams, vairākas sporta federācijas ir manipulējušas ar reģistrēto sportistu datiem, tādā veidā apzināti vēloties ietekmēt aprēķināto valsts budžeta līdzekļu apmēra piešķiršanu.¹⁰

Pēc IZM un LSFP sniegtajiem datiem 2023. gadā 85 sporta federācijās, kam tika piešķirti valsts budžeta līdzekļi, reģistrēti 80 998 sportisti no 10 gadu vecuma. 2024. gadā tie sasniedza jau 100 154 sportistu. Vislielākais sportistu īpatsvars pret kopējo sportistu skaitu vērojams LFF (21,03 %), LHF (10,02 %), pēc tam seko LBS (9,85 %), LVS (8,31 %) un LVF (6,98 %), kopā iesaistot 45 506 sportistus, kas ir gandrīz puse no kopējā sportistu skaita.

2024. gadā, piemērojot jaunus IZM kritērijus, valsts budžeta līdzekļu sadalei, kur uzsvars bija uz bērnu un jauniešu skaitu, 2024. gadā sportistu skaits, kas ir vecumā līdz 18 gadiem, pieauga par 25 % no 43 304 uz 54 324. Analizējot datus, kur vērojams lielākais bērnu skaita pieaugums pret iepriekšējo gadu, konstatēts, ka Latvijas Sambo federācijai bērnu skaits pieauga par 14 reizēm, Latvijas Bodibildinga, fitnesa un bodifitnesa federācijai par 12 reizēm un Latvijas Paukošanās federācijai par 10 reizēm.

Birojam nav pieejama informācija par sporta federācijās veiktajām iekšējām pārbaudēm, kas saistītas ar ievērojamām bērnu skaita izmaiņām, lai nodrošinātu datu patiesuma pārbaudi un izvērtētu to korektumu.

[10] 20.02.2024. Latvijas sabiedrisko mediju publikācija "sporta federācijas finanšu dalīšanai iesniedz nekorektus datus, bet valsts struktūras to nepamana".

Analizējot informāciju par piešķirtajām dotācijām sporta federācijām un tai skaitā piešķirto finansējumu prioritārajām sporta federācijām, konstatēts, ka 2024. gadā lielākās dotācijas uz vienu sportistu saņem LKSF un, salīdzinot ar 2023. gadu, piedzīvojusi lielāko finansējuma pieaugumu uz vienu sportistu. Pēc tam seko LBSF, neskatoties uz lielāko finansējuma kritumu uz vienu sportistu no visām sporta federācijām kopumā. Trešais lielākais finansējums uz vienu sportistu ir Latvijas Armvrestlinga federācijai, kas arī saņēma otru lielāko finansējuma pieaugumu uz vienu sportistu.

Kritēriji nav pietiekami pielāgoti dažādu sporta veidu vajadzībām un īpatnībām, kas rada nevienlīdzīgu atbalstu, “nišas sporta veidiem” iegūstot lielāku finansējumu uz vienu sportistu.

Sporta likuma 13. panta 3. daļa nosaka, ka no valsts budžeta pirmām kārtām finansējams bērnu un jauniešu sports un saskaņā ar Sporta Pamatnostādnēm sporta politikas mērķis ir vairāk fiziski un sportiski aktīvu cilvēku sportiskai Latvijai, kur no sporta politikas virzieniem par prioritāru atzīstama bērnu un jauniešu sporta attīstība.

**Salīdzinot LSFP/IZM noteiktās prioritātes un pēc sportistu skaita līdz 18 gadiem sagrupētās prioritātes, konstatēts, ka 2023. gadā astoņas sporta federācijas nav iekļautas prioritāro sporta federāciju sarakstā, kaut gan pēc Sporta Pamatnostādnēs izvirzītām prioritātēm atbilst šīm prasībām.
Savukārt 2024. gadā tās ir sešas.**

Vērtējot valsts budžeta piešķirto finansējumu prioritārām sporta federācijām un definēto prioritāro virzienu (bērnu un jauniešu sporta attīstība), konstatēts, ka, piemērojot šo modeli, prioritāri valsts budžeta līdzekļi 2023. gadā nonāktu pie 38 084 bērniem un jauniešiem, kas ir par 4 068 sportistu vairāk, nekā to paredz esošais modelis. Savukārt 2024. gadā tie būtu 43 897 (+ 4 535) bērni un jaunieši.

Saskaņā ar Sporta Pamatnostādnēm sporta politikas vadmotīvs ir sports dzīves kvalitātei un veselībai, kur Sporta Pamatnostādņu izstrādes mērķis ir veicināt iedzīvotāju regulāru iesaisti fiziskās aktivitātēs, attīstīt talantus un radīt priekšnoteikumus izcilu rezultātu sasniegšanai sportā. Tautas sports minēts kā

otrs galvenais sporta politikas virziens, kas nodrošina iespēju ikvienam iedzīvotājam iesaistīties regulārās fiziskās aktivitātēs un veselību veicinošos sporta pasākumos, sasniedzot Sporta Pamatnostādnes mērķgrupas – ikviens iedzīvotājs, kurš nodarbojas ar fiziskajām aktivitātēm vai kuram ir interese par sporta aktivitātēm.

Visaugstākie rādītāji sasniegti LVS, tautas sporta vai senioru sacensībās gada laikā piesaistot 42 471 sportistu. Otrajā vietā ir LOF, sarīkojot 67 sacensības ar 14 355 sportistiem. Kā trešais labākais rādītājs tiek uzrādīts LRF, kopumā iesaistot 8 274 sportistus.

Vērtējot šo virzienu, konstatēts, ka Latvijas Karatē federācija saņem krietni mazākas valsts dotācijas nekā LVF vai LFS, lai veicinātu tautas sportu, lai gan organizē vairāk sacensību ar lielāku sportistu dalības skaitu.

Jāatzīmē, ka 2024. gadā noteiktās prioritārās sporta federācijas – LBSF un LKSF nesarīkoja nevienu tautas sporta pasākumu, savukārt LHF un LBS tikai vienu.

Dati liecina, ka kopumā 2023. gada laikā tautas sporta sacensībās tika iesaistīti 99 993 sportisti, ko organizēja 65 no 95 sporta organizācijām.

Kritēriju blokā par sarīkotiem tautas sporta pasākumiem punktu īpatsvars ir viszemākais, kas neatbilst Sporta Pamatnostādnes noteiktajam prioritāram virzienam.

Par tautas sportu visbiežāk rūpējās pašas pašvaldības, paredzot pašvaldību finansējumu atsevišķiem pasākumiem pilsētā.



Masveida tendences un popularitāte sportā

Latvijā bērnu izvēle sportot skolās un sporta klubos atspoguļo vairākas tendences un sporta veidu popularitāti, kas var mainīties atkarībā no infrastruktūras pieejamības, treneru kvalitātes, kā arī valsts un sabiedrības attieksmes pret konkrētiem sporta veidiem.

2023./2024. mācību gadā profesionālās ievirzes sporta izglītības iestādēs programmas apgūst 47 340 audzēkņi, trenējoties 40 dažādos sporta veidos, ko nodrošina 347 sporta skolas visā Latvijā.

Latvijā sporta skolu sistēmā masveidīgākie (populārākie) sporta veidi starp labāko piecinieku vidus, ko izvēlas bērni un jaunieši, ir:

- 1.** Futbols joprojām ir viens no populārākajiem sporta veidiem, īpaši zēnu vidū. Bērni sāk trenēties futbolā jau agrā vecumā, un liels uzsvars tiek likts uz talantu attīstību.
- 2.** Basketbols ir tradicionāli populārs sporta veids Latvijā, šis sporta veids tiek plaši praktizēts gan skolās, gan ārpus tām.
- 3.** Vieglatlētika piedāvā plašu disciplīnu klāstu, kas ļauj bērniem izvēlēties atbilstošu aktivitāti, veicinot fizisko attīstību un uzlabojot izturību, koordināciju un spēju strādāt komandā.
- 4.** Volejbols ir ceturrtā populārākā izvēlē, bet ir specifisks sporta veids, kas nav piemērots sākumskolas vecuma bērniem.
- 5.** Peldēšana ir populāra, jo tiek uzskatīta par vienu no veselīgākajiem sporta veidiem. Daudzās pilsētās ir pieejami peldbaseini, un tiek piedāvāti dažādas peldēšanas nodarbības bērniem.

Vērtējot masveida sporta tendences skolās, kas šobrīd nav iekļautas kritēriju vērtēšanas sistēmā, konstatēts, ka LPF saņem krietni mazākas valsts dotācijas nekā LHF vai LFS, lai attīstītu savu sporta veidu.

Piešķirot valsts budžeta līdzekļus sporta federācijām, skolēnu skaits attiecīgajā sporta veidā, kas mācās profesionālās ievirzes iestādēs, ir spēcīgs un skaidrs indikators, kas būtu jāņem vērā, jo sniedz vērtīgu ieskatu sporta veida popularitātē, ilgtermiņa potenciālā un attīstības vajadzībās. Ja liels bērnu un jauniešu skaits izvēlas mācīties un trenēties kādā konkrētā sporta veidā, tas norāda uz ilgtermiņa potenciālu, ko sporta federācijai vajadzētu attīstīt un atbalstīt. Šis rādītājs palīdz noteikt, kuri sporta veidi spēj ilgtermiņā veidot augstas klases sportistus, kas var piedalīties nacionālajās un starptautiskajās sacensībās. Kā arī sporta veidi ar augstu bērnu iesaisti bieži vien pieprasa lielāku valsts finansējumu, jo tie atspoguļo sabiedrības vēlmes un sportošanas tendences. Ja, piešķirot finansējumu, netiek ņemta vērā sporta veidu popularitāte bērnu vidū, tas var kavēt attiecīgā sporta veida attīstību un izaugsmi. Savukārt, ja finansējums tiktu piešķirts, ņemot vērā šos datus, tas veicinātu sporta federāciju atbilstību reālajām sporta nozares vajadzībām un ļautu sporta federācijām efektīvi reaģēt uz augošo pieprasījumu.

Skolēnu skaits profesionālās ievirzes sporta mācību iestādēs ir nozīmīgs indikators sporta veida popularitātei un ilgtermiņa potenciālam. Neņemot to vērā valsts budžeta līdzekļu sadalē, pastāv risks neefektīvi sadalīt resursus, kas var kavēt sporta nozares izaugsmi un sportistu attīstību.





Sporta federāciju analīze

Sporta federāciju gada pārskati

Pamatojoties uz 2024. gada jūnijā un jūlijā apkopotajiem un analizētajiem sporta federāciju 2023. gada pārskata datiem, tika konstatēts, ka sešām sporta federācijām Lursoft IT uzņēmumu gada pārskatu reģistrā nav pieejami gada pārskati par 2023. gadu. Saskaņā ar pieejamo informāciju par valsts budžeta līdzekļu sadali 2024. gadam četrām sporta federācijām ir paredzēts piešķirt valsts budžeta līdzekļus, neskatoties uz pārskatu neesamību.

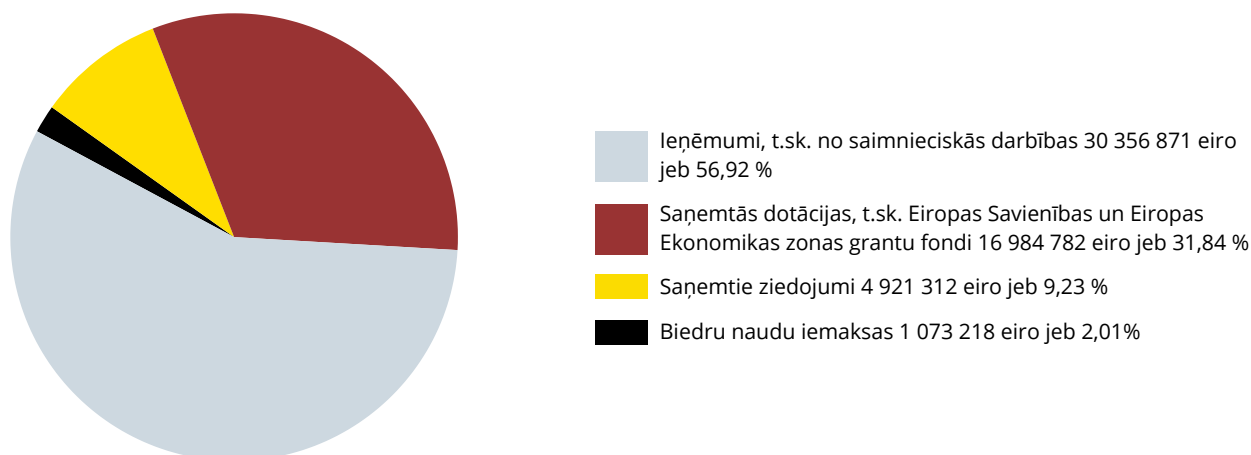
Pēc Lursoft IT uzņēmumu reģistra sniegtās informācijas 97,89 % sporta federāciju nav konstatēti nodokļu parādi, savukārt divām sporta federācijām 2023. gadā bija VID administrēti nodokļu (nodevu) parādi. Nodokļu parādi liecina par finanšu pārvaldības trūkumu sporta federācijā, kas var ietekmēt sporta federācijas spēju efektīvi izmantot piešķirtos valsts budžeta līdzekļus, un tie var tikt izmantoti, lai segtu nodokļu parādus, nevis attīstītu sporta aktivitātes.

Konstatēti arī atsevišķi gadījumi, kad sniegtā informācija neatbilst starp sporta federāciju tīmekļa vietnē publicēto gada pārskatu un gada pārskatu Lursoft IT uzņēmumu reģistrā.

Sporta federāciju ieņēmumi

4. attēls

Sporta federāciju kopējā ienākumu struktūra 2023.gadā (53,3 milj. eiro)



Sporta federāciju ieņēmumi

Saskaņā ar Lursoft IT uzņēmumu gada pārskatu reģistra datiem konstatēts, ka 2023. gadā 91 (95,79 %) no 95 sporta federācijām saņēmusi valsts un pašvaldību dotācijas par kopējo summu 16 432 216 eiro. 2023. gadā dotācijas nav saņēmušas vai arī gada pārskatos nav uzrādījušas četras sporta federācijas, no kurām divām pēc LSFP kritēriju aprēķina bija paredzētas dotācijas.

Dotāciju ietekmes vērtējums uz sporta federācijām:

Liela atkarība no dotācijām

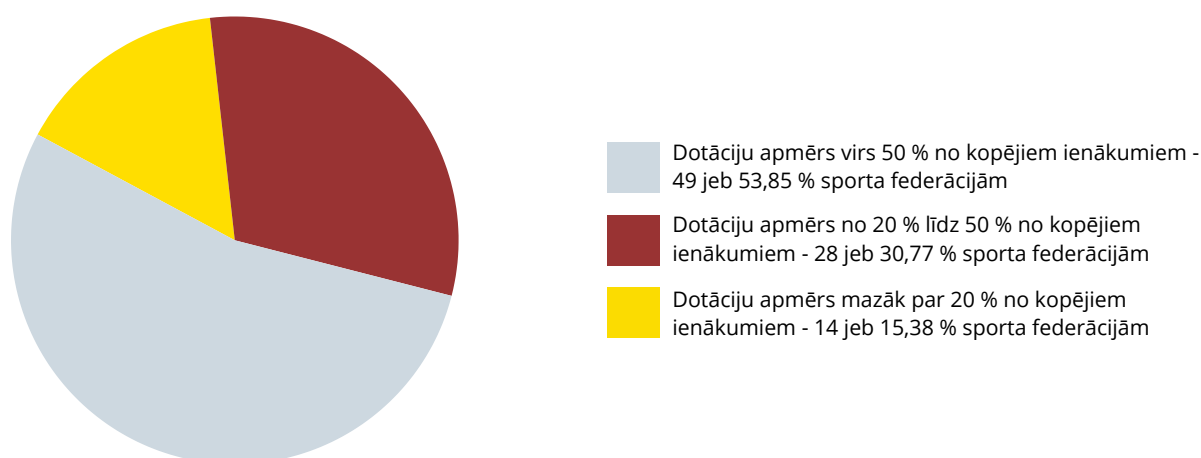
Ja dotācijas veido vairāk nekā 50 % no sporta federācijas ienākumiem, pastāv augsts risks, ka sporta federācija varētu būt pakļauta ietekmei no finansējuma piešķirējiem.

Vidēja atkarība no dotācijām

Ja dotācijas veido no 20 % līdz 50 % no sporta federācijas ieņēmumiem, šādā situācijā sporta federācija var būt mēreni atkarīga no valsts finansējuma, tomēr joprojām pastāv risks, ka lēmumi varētu tikt pieņemti, lai apmierinātu finansējuma avotu intereses, nevis sporta federācijas vai sportistu intereses.

Zema atkarība no dotācijām

Ja dotācijas veido mazāk nekā 20 % no sporta federācijas kopējiem ieņēmumiem, šajā gadījumā sporta federācija ir mazāk atkarīga no valsts un pašvaldību finansējuma, tādējādi samazinot finansētāju ietekmi uz sporta federācijas darbību (5. attēls).

Dotācijas sporta federācijām (16,4 milj. eiro)

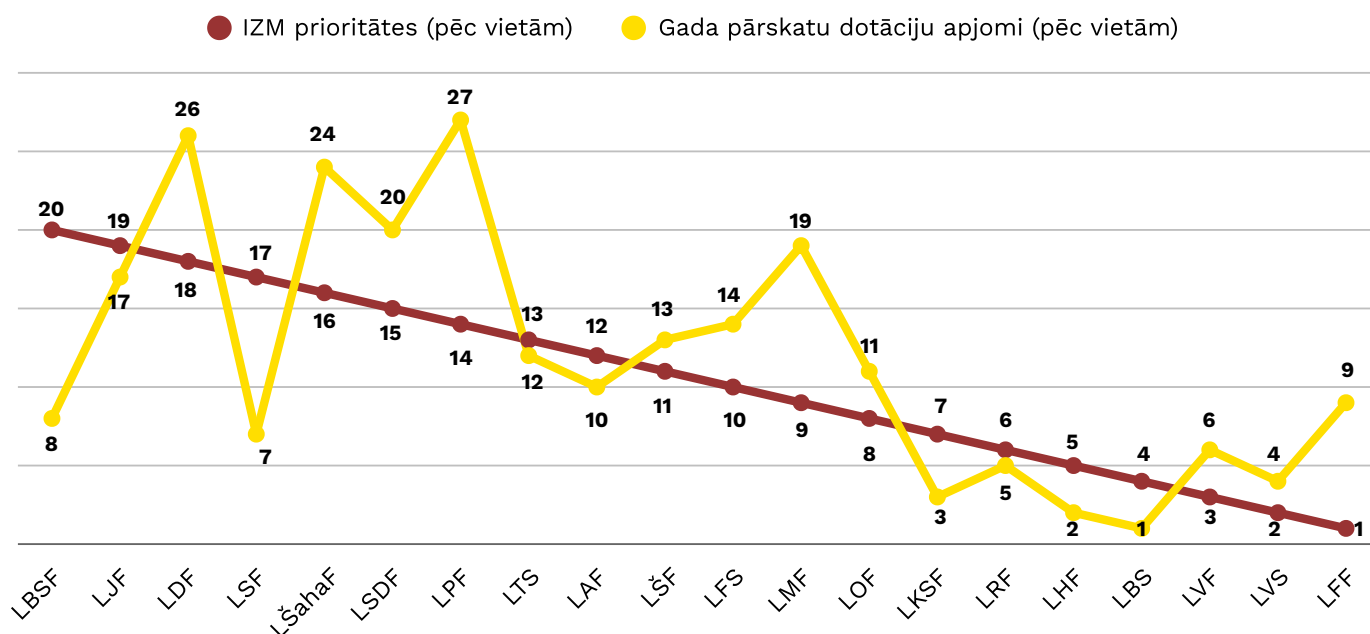
Vairāk nekā pusei sporta federāciju (53,85 %) konstatēta liela atkarība no dotācijām.

Vismaz 17 sporta federācijas (19 %) gada pārskatos nav precīzi atspoguļojušas saņemto dotāciju apmēru, bieži klasificējot tās kā "citus ieņēmumus", tādējādi radot maldinošu priekšstatu par faktisko finansējumu.

Ņemot vērā dotāciju sadrumstalotību, kas ietver dažādas sporta programmas un apakšprogrammas, finansējumu no dažādām organizācijām un iestādēm, bet gada pārskatā apkopojot vienā kopējā budžeta postenī "dotācijas un subsīdijas", nav iespējams analizēt katra dotācijas avota ietekmi uz sporta federāciju.

Svarīgi, ka patiesas informācijas atspoguļošana, pārskatāmība pār dotāciju piešķirumiem un to avotiem, kā arī pārredzams izlietojums, ir būtisks risku mazinošs pasākums, kas īstenojams, lai mazinātu vai novērstu korupcijas riskus. Mazu un vidēju korupcijas risku var paaugstināt, ja netiek ieviesti vai ievēroti stingri kontroles mehānismi.

2023. gada dotācijas pēc IZM prioritātēm un sporta federāciju gada pārskatiem

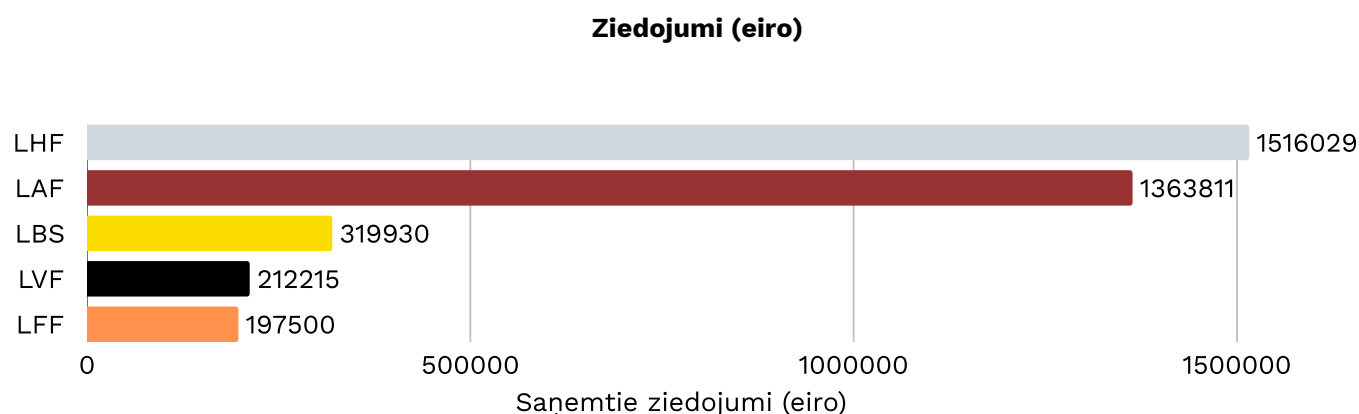


Izvērtējot 2023. gada sporta federācijām piešķirtās dotācijas un to atbilstību IZM noteiktajām prioritātēm, konstatēts, ka piešķirtais finansējums neatbilst Sporta Pamatnostādņēm. LFF, kura saskaņā ar prioritātēm būtu jāierindo pirmajā vietā, saņēma tikai devīto lielāko dotāciju. LVS, kas bija paredzēta otrajā vietā, noslīdēja uz ceturto, bet LVF no trešās vietas nokļuva sestajā. Tikmēr 2023. gadā lielākos dotāciju apjomus saņēma LBS, LHF un LKSF.

Ziedojumi sporta federācijām

2023. gadā 54 (56,84 %) no 95 sporta federācijas saņēmušas ziedojumus par kopējo summu 4 921 312 eiro, no tiem 3 578 890 eiro saņemti mērķziedojumos (73,32 %). 7. attēlā apkopotas piecas lielākās ziedojumu kopsummas.

7. attēls



Ja ziedojumi veido neproporcionāli lielu daļu no kopējiem ieņēmumiem, tas var radīt potenciālu risku, ka sporta federācija varētu būt atkarīga no šiem ziedotājiem

Ziedojumi, kas veido vairāk nekā 40 % no kopējiem ieņēmumiem

Tas var norādīt uz ievērojamu atkarību no ziedotājiem. Šādā situācijā sporta federācija var kļūt atkarīga no šiem ienākumiem, un ziedotāji var vēlēties ietekmēt sporta federācijas lēmumus vai darbības. Tas arī rada interešu konflikta situāciju iespējamību. Trīs sporta federācijām ziedojuma īpatsvars no ienākumiem bija virs 40 %.

Ziedojumi, kas veido no 20 % līdz 40 % no kopējiem ieņēmumiem

Tas norāda uz mērenu atkarību no ziedotājiem. Deviņām sporta federācijām ziedojuma īpatsvars no ienākumiem bija virs 20 %, bet līdz 40 %.

Ziedojumi veido mazāk par 20 % no kopējiem ieņēmumiem

Tas norāda, ka sporta federācija ir labi diversificējusi savus ienākumu avotus un nav pārāk atkarīga no viena finansējuma veida.

Novērtējot ziedojumu īpatsvaru pret kopējiem ieņēmumiem, augsts ziedojumu īpatsvara risks ir trīs sporta federācijām un vidējs deviņām sporta federācijām, veidojot 22,22 % no kopējā sporta federāciju skaita, kam ziedo.

Turklāt jāņem vērā arī citi ietekmes faktori – ziedojumu avotu struktūra, sporta federācijas lielums, ziedojumu mērķis u.c. Ja ziedojumi ir no daudziem un dažādiem avotiem, tas risku samazina. Ja liels procents ziedojumu ir no viena vai dažiem ziedotājiem, tas var ietekmēt sporta federācijas pieņemtus lēmumus.

Ja ziedojumi tiek piešķirti konkrētiem mērķiem (mērķziedojumi) un tie tiek stingri uzraudzīti, tas risku samazina. Ja ziedojumi tiek piešķirti bez konkrēta mērķa (vispārējie ziedojumi), tad sporta federācijai ir plaša rīcības brīvība to izlietojumā. Mērķziedojuma būtība ir virzīt līdzekļus konkrētām sacensībām, sportistam, komandas attīstībai, sporta infrastruktūras uzlabošanai vai citiem ar sportu saistītiem mērķiem.

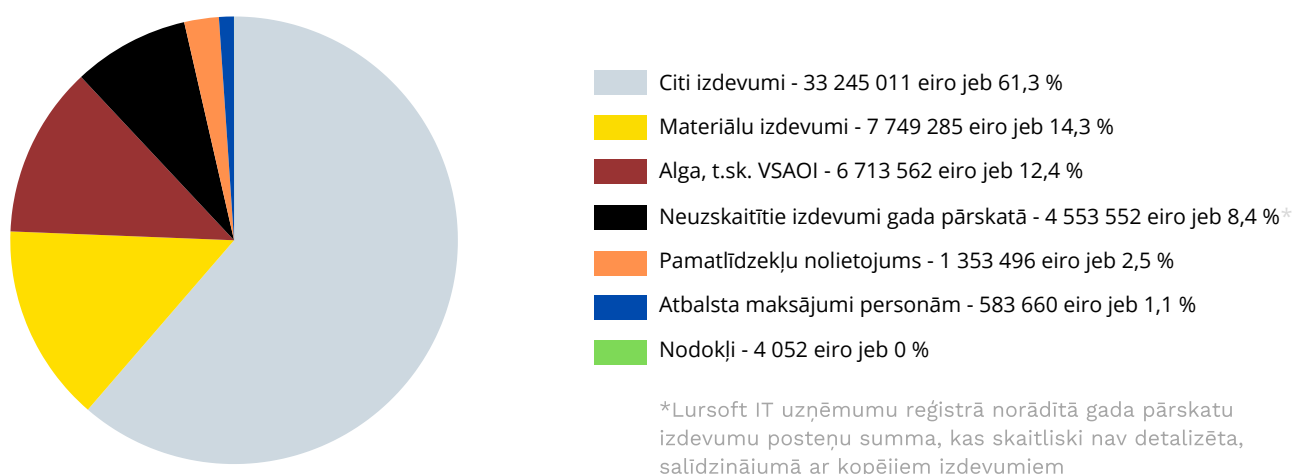
Analīzē konstatēts, ka mērķziedojums ne vienmēr ietver konkrētu mērķi, kā tas pēc būtības tiek paredzēts. Mērķziedojumi var tikt definēti arī vispārīgi jeb plašāk, piemēram, jauniešu un bērnu atbalstam, sporta klubu atbalstam, kas ļauj izmantot līdzekļus dažādiem projektiem.

Sporta federāciju izdevumi

Sporta federācijām lielākās izdevumu pozīcijas ir "Citi izdevumi" (61 %), kas ietver izdevumus par rīkoti sporta pasākumiem un aktivitātēm un "Materiālu izdevumi" (14 %), kas galvenokārt paredzēti sporta inventāra un citu sporta preču iegādei. Trešā lielākā izdevumu pozīcija ir algu izmaksas (12 %) no kopējiem izdevumiem.

8. attēls

Sporta federāciju kopējā izdevumu struktūra 2023.gadā (54,2 milj. eiro)



Valsts budžeta līdzekļu (dotāciju) izlietojums

LNSP nosaka, ka sporta organizācijām, kas saņem valsts budžeta līdzekļus no dažādām valsts budžeta programmām un apakšprogrammām, ir jānodrošina regulāra un pārskatāma informācija par saņemto valsts budžeta līdzekļu izlietojumu, publicējot to savā tīmekļvietnē, lai veicinātu sabiedrības informētību.

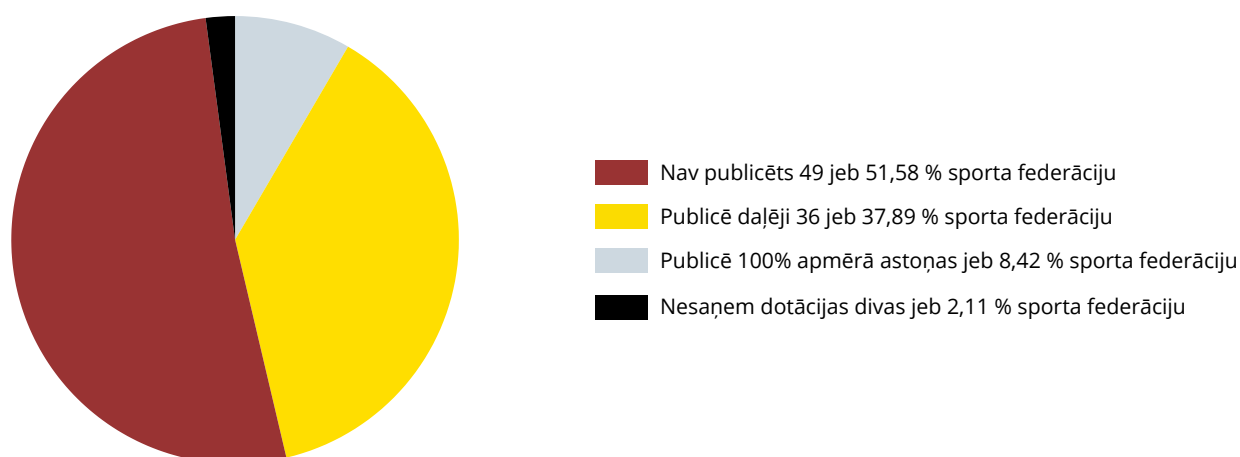
Korupcijas risku līmeņa novērtējums, ņemot vērā informācijas atklātības pakāpi:

Riska līmenis	Apraksts
Augsts	Nav publiski pieejamas valsts budžeta līdzekļu izlietojuma atskaides, kas norāda, ka, iespējams, līdzekļi varētu tikt izlietoti neatbilstoši paredzētajam mērķim.
Vidējs	Informācija nav pilnībā (daļēji) pārredzama vai pastāv neskaidrības par līdzekļu izlietojumu.
Zems	Sporta federācija nodrošina pilnīgu pārredzamību attiecībā uz valsts budžeta līdzekļu izlietojumu, publisko detalizētus gada pārskatus un finanšu izlietojuma atskaides, kas ir pieejamas sabiedrībai un uzraudzības iestādēm.

Birojs laika posmā no 2024. gada 13. jūnija līdz 15. jūlijam aplūkoja atskaides par valsts budžeta līdzekļu izlietojumu. Analīzē konstatēts, ka mazliet vairāk par pusi (51,58 %) sporta federāciju nav pilnībā izpildījušas LNSP prasības regulāri publicēt valsts budžeta līdzekļu izlietojuma atskaides.

9. attēls

Sabiedrības informēšana par valsts budžeta līdzekļu izlietojumu 2023. gadā



Identificētie riski sporta federācijās

Analīzē identificēti iespējamie politiskās piederības, reputācijas un privāto interešu ietekmes riski:

1. Vismaz piecās sporta federācijās valdes locekļi ir politisko partiju biedri, un kopumā sešiem no tiem ir aktīva vai iepriekšēja politiskā darbība. T.i., divi ir 14. Saeimas deputāti, divi ir pašvaldību deputāti un divi valdes locekļi ir ar iepriekšēju politisko pieredzi.
2. Vismaz vienas sporta federācijas valdes loceklis ir apsūdzēts par iespējamu kukuļņemšanu.
3. Analīzē identificētie privāto interešu riski:

Sporta federācijai	pilnībā vai daļēji pieder SIA, kuras darbība ir saistīta ar noteikto sporta veidu.
Sporta federācijas valdes loceklis/-im	pieder vai daļēji pieder sporta klubs vai sporta klubi; pieder vai daļēji pieder SIA vai individuālais komersants, kas nodrošina ēdināšanas pakalpojumus, sava vai cita īpašuma iznomāšanu, telpu īri, sporta inventāra iegādi, medaļu izgatavošanu u.c.; pārstāv neatzītu sporta federāciju ar vienādām vai līdzīgām sporta interesēm. ir sporta vadības organizāciju valdes loceklis (LSFP, LOK, LKSSA u.c.); sporta skolas vadītājs/ īpašnieks/ izpildloceklis; sporta/ mācību/ treniņa centra vadītājs/ padomes/valdes loceklis; sporta federācijai piederošas SIA valdes/padomes loceklis; sporta bāzes vadītājs/izpildloceklis; ziedotāja organizācijas valdes loceklis; sporta treneris.
Sporta federācijas valdes locekļiem	pieder SIA vai pārstāv kopīgu SIA; kopīgi pārstāv sporta federācijai piederošu SIA.
Sporta federācijas valdē	ir vairāki ģimenes locekļi.
Sporta federācijas valdes locekļa ģimenes loceklis	trenējas sporta klubā, kas ir sporta federācijas biedrs.

Tāpat konstatēts, ka sporta federācijas valdes loceklis var tikt pakļauts vairākiem privāto interešu riskiem vienlaicīgi.

Identificēts, ka aptuveni 70 (73,68 %) no 95 sporta federācijām pastāv būtiski privāto interešu riski valdes sastāvā, ko galvenokārt rada valdes locekļu personīgās uzņēmējdarbības intereses vai amatu savienošanas. Šie apstākļi palielina risku, ka valsts budžeta līdzekļi var tikt izmantoti privātām interesēm.

Jāņem vērā, ka Birojs iepriekš identificēja interešu konflikta riskus LOK, kas saistīti ar sporta organizācijas valdes locekļiem pietuvināto personu uzņēmējdarbību,¹¹ kas sniedza pakalpojumus šai organizācijai. Šādi paši interešu konflikta riski var pastāvēt arī sporta federāciju valdes locekļu pietuvinātām personām.

Ja sporta federācija ir ieguvusi SLO statusu, saskaņā ar Sabiedriskā labuma organizāciju likuma 13. pantu Sabiedriskā labuma komisija un VID veic SLO darbības uzraudzības funkcijas. Lai to nodrošinātu, SLO ik gadu līdz 31. martam iesniedz VID iepriekšējā gada darbības pārskatu, izvērtējot SLO darbības atbilstību sabiedriskā labuma būtībai. Piešķirtais SLO statuss vienlaikus ir gan ieguvums (sniedz potenciālajam ziedotājam un sadarbības partneriem skaidru ziņu, ka organizācija darbojas sabiedrības interesēs, kā arī to, ka organizācijas darbība tiek pastiprināti uzraudzīta no valsts puses; vieglāk piesaistīt ziedotājus, jo ziedotājs iegūst nodokļu atlaides), gan papildu pienākumi (ik gadu detalizēti jāatskaitās par padarīto; pienākums ne mazāk kā 75 % no ziedojumu kopsummas un ieņēmumiem no saimnieciskās darbības kopsummas izlietot tai sabiedriskā labuma darbības jomai, kurā ir piešķirts SLO statuss).

Pēc Lursoft IT uzņēmumu reģistra datiem 77 (81,05%) no 95 sporta federācijām ir piešķirts un aktīvs SLO statuss. Astoņām sporta federācijām ir atņemts SLO statuss, savukārt 10 sporta federācijas nav pretendējušas uz SLO statusu.

Konstatēts, ka 18,95 % sporta federāciju sabiedriskā labuma statusa neesamība vai anulēšana var samazināt atbildību par finanšu plūsmas caurskatāmību, radot vājākas kontroles vidi un tādējādi paaugstinot korupcijas riskus, jo tiek zaudēta papildu VID uzraudzība pār sporta federāciju darbību.

Analīzē konstatēti gadījumi, kad VID publiskojamā datu bāzē SLO atskaite nav pieejamas vairāk kā pusgadu pēc iesniegšanas termiņa, kas ir 31. marts.

[11] 18.04.2023. jauns.lv sižets "LOK vadībai turpmāk būs jāievēro valsts amatpersonu ierobežojumi".

Secinājumi

Par valsts finansējuma piešķiršanu

Sporta Pamatnostādnes līdz 2027. gadam nosaka galvenos virzienus sporta nozares attīstībai Latvijā, uzsverot bērnu un jauniešu sporta (prioritārs virziens), tautas sporta un augstu sasniegumu sporta attīstību.

Secināts, ka pašreizējie kritēriji, kas tiek izmantoti dotāciju apmēra noteikšanai sporta federāciju darbības nodrošināšanai un prioritāro federāciju atbalstam no IZM budžeta, veido tikai nelielu daļu (4,7 milj. eiro) no kopējā sporta organizācijām piešķirtā finansējuma (17,9 milj. eiro). Finansējums var tikt piešķirts no pirmā un otrā līmeņa finanšu pārdalē iesaistītajiem avotiem (LOK, LOV, LPK, kā arī no pašas IZM dažādu programmu ietvaros). Jānorāda, ka lielākā daļa IZM piešķirto dotāciju (~7 milj. eiro) tiek pārdalītas LOK.

Secināms, ka 2023. gadā astoņas sporta federācijas, kas atbilst Sporta Pamatnostādnes izvirzītajam kritērijam par bērnu un jauniešu sporta attīstību kā prioritāru virzienu, nav iekļautas prioritāro sporta federāciju sarakstā. Savukārt 2024. gadā šādu sporta federāciju skaits ir sešas.

Finansējuma piešķiršanas kārtība, kur tautas sporta pasākumiem ir viszemākais punktu īpatsvars, neatbilst Sporta Pamatnostādņu prioritātēm, kas paredz tautas sportu kā otro galveno virzienu, tādējādi sporta federācijas, kas rīko šādus pasākumus, sākotnēji nesaņem pietiekamu atbalstu, bet atsevišķas prioritārās sporta federācijas tos nerīko vai rīko maz. Tautas sporta pasākumi tiek īstenoti atsevišķu valsts un pašvaldību programmu ietvaros, rīkojot konkursus.

Tāpat valsts budžeta līdzekļu sadales kritēriju bloku aprēķinos sporta federāciju darbībai un plānotajām aktivitātēm netiek ņemta vērā katra kritērija relatīvā nozīme, kas ietekmē rezultatīvo rādītāju vērtības. Kā rezultātā kritēriju punktu vērtības nesamērīgi ietekmē finansējuma apmēru, kas nozīmē, ka noteiktas sporta federācijas var saņemt pārāk lielu vai mazu atbalstu.

Piešķirot valsts budžeta līdzekļus sporta federācijām, pirmšķietami netiek ņemta vērā sporta veida popularitāte, ilgtermiņa potenciāls un tās attīstības vajadzības.

Tāpat finansējuma piešķiršanas kritēriji nav pietiekami pielāgoti dažādu sporta veidu vajadzībām un īpatnībām, kas rada nevienlīdzīgu atbalstu, “nišas sporta veidiem” iegūstot lielāku finansējumu uz vienu sportistu.

IZM finansējuma piešķiršanas kritēriji nav saskaņā ar izvirzītajiem galvenajiem sporta politikas virzieniem, kā rezultātā finansējums var tikt novirzīts sporta federācijām, kuru darbība mazāk atbilst Sporta Pamatnostādnēm.

Kritēriju izmaiņas visvairāk ietekmē tās sporta federācijas, kas saņem minimālu finansējumu no viena (LSFP) vai diviem avotiem (LSFP un IZM prioritātes). Tas attiecas uz aptuveni ceturto daļu (25,26 %) sporta federāciju.

Par informācijas atklātību

Nav definēta skaidra kārtība par valsts noteiktajām prioritārām sporta federācijām, to skaits katru gadu ir mainīgs un neparedzams no IZM puses.

Komandu sporta veidu prioritātes finansējuma sadalē tiek noteiktas pēc kritērijiem, kas balstīti uz 2012. gadā izstrādātajiem MK noteikumiem un kuru atbilstība mūsdienu vajadzībām nav pārskatīta kopš 2017. gada. Vērtēšanas komisijas sastāvs nav ticis aktualizēts un publiskots kopš 2022. gada, un nav publiskota informācija par 2023. gadā pieejamo finansējuma apmēru katrai komandu sporta spēļu sporta federācijai.

Saskaņā ar Lursoft IT uzņēmumu reģistra datiem 2023. gadā 91 sporta federācijai no valsts un pašvaldību budžeta līdzekļiem kopumā bijuši piešķirti 16,4 miljoni eiro un 54 sporta federācijām ziedojumos saņemti 4,92 miljoni eiro. Dotāciju finansējuma avoti ir sadrumstaloti un zināmi daļēji, bet sporta federāciju gada pārskatos tie tiek apvienoti vienā kopējā pozīcijā, tādējādi nav iespējams precīzi izšķirt un analizēt katra avota individuālo ietekmi un patiesos dotāciju apmērus sporta federācijām. Šāda datu atspoguļošana apgrūtina pārskatāmību un precīzu finansējuma avotu ietekmes novērtēšanu.

Kopumā vērojami caurspīdīguma un informācijas pieejamības trūkumi attiecībā uz valsts piešķirtajām dotācijām sporta federācijām, kas rada šķēršļus izvērtēt kopējo finansējuma plūsmu sporta nozarē. Kā arī IZM izveidotā valsts budžeta finansējuma piešķiršanas sistēma sporta nozarei ir nepietiekami caurskatāma, jo pārdaļē iesaistītās galvenās trīs sporta organizācijas (LSFP, LOK un LPK) un pati IZM, kas izmanto savstarpēji atšķirīgus un ne vienmēr publiski pieejamus vai skaidri definētus finansējuma piešķiršanas kritērijus.

Vismaz 17 sporta federācijas (19,1 %) gada pārskatos nav precīzi atspoguļojušas saņemto dotāciju apmēru, bieži klasificējot tos kā "citus ieņēmumus", tādējādi radot maldinošu priekšstatu par faktisko finansējumu.

Lielākā daļa, 89,47 %, no sporta federācijām nav publiskojušas vai daļēji publiskojušas budžeta izlietojuma atskaites par 2023. gadu, un atsevišķos gadījumos trūkst aktuālas informācijas par sporta federāciju lēmumiem un sanāksmēm, kas liecina par zemu sabiedrības informēšanas līmeni.

Par korupcijas un interešu konflikta riskiem

Sporta likums ļauj LNSP sniegt ieteikumus Aizsardzības ministrijai un Iekšlietu ministrijai tieši atbalstīt konkrētus sporta veidus, kas rada iespēju novirzīt finansējumu atsevišķiem sporta klubiem, nevis attiecīgajām sporta federācijām vai arī sporta federācijām, kas sākotnēji nav izvirzītas kā ministriju sporta atbalsta mērķa grupas. Šāda situācija rada risku, ka valsts atbalsts var tikt piešķirts, balstoties uz individuālām interesēm.

Nemot vērā, ka valsts budžeta finansējuma piešķiršana balstās uz dažādiem kritērijiem, kas ne vienmēr ir publiski pieejami vai detalizēti izskaidroti, pastāv risks, ka līdzekļi var tikt sadalīti, pamatojoties uz neformālām saiknēm vai bez pietiekama izvērtējuma, kas var nesniegt maksimālu labumu sabiedrībai.

Identificēts, ka aptuveni 70 (73,68 %) no 95 sporta federācijām pastāv būtiski privāto interešu riski valdes sastāvā, ko galvenokārt rada valdes locekļu personīgās uzņēmējdarbības intereses vai amatu savienošana. Šie apstākļi palielina risku, ka valsts budžeta līdzekļi var tikt izmantoti personīgām interesēm. Tāpat var pastāvēt privāto interešu riski, kas saistīti ar sporta federāciju valdes locekļiem pietuvināto personu uzņēmējdarbību, kas sniedza pakalpojumus šai sporta organizācijai.

Valsts kontrole 2021. gadā veica revīziju, kurā tika konstatēti vairāki būtiski trūkumi iesniegto sporta federāciju atskaitēs, finanšu līdzekļu izsekojamībā un norādīja uz iespējamiem interešu konflikta riskiem.

18 (18,95 %) no 95 sporta federācijām nav piešķirts vai ir atņemts sabiedriskā labuma statuss, kas palielina risku, ka valsts budžeta līdzekļi varētu netikt izmantoti sabiedrības interesēs. Šī statusa zaudēšana nozīmē, ka sporta federācijas vairs neatrodas VID uzraudzībā, tādējādi samazinot finanšu plūsmu caurskatāmību.

2023. gadā papildus no valsts budžeta programmas “Līdzekļi neparedzētiem izdevumiem” piešķirti 4,2 miljoni eiro, kas paredzēti balvu fondam par izciliem sasniegumiem sportā un četru nacionālas nozīmes sporta pasākumu organizēšanai Latvijā. Šāda piešķiruma sistēma rada sporta nozarei neskaidru un nestabilu finansēšanas mehānismu, kur sporta federācijām ir jāpielāgojas valdības lēmumiem, kas var balstīties uz politiskiem apsvērumiem, nevis uz skaidri definētiem sporta attīstības mērķiem.

Par datu kvalitāti un stabilitāti

Atskaišu iesniegšanas sistēmas ir novecojušas, kur joprojām var tikt izmantota papīra dokumentācija. Dati pārsvarā pieejami “portable document format” jeb PDF, tostarp skenētā veidā, kas neļauj tos ērti pārveidot uz citiem formātiem. Tas ievērojami palēnina un apgrūtina datu ievākšanu, apstrādi un analīzi, radot laikietilpīgu un neefektīvu manuālu datu apstrādi.

Tāpat ir identificēti trūkumi datu uzskaites un ziņošanas saskaņotībā starp iesaistītajām institūcijām, kā arī neatbilstības finansējuma pārskatos un valsts budžeta līdzekļu izlietojuma atskaitēs, kas apdraud datu ticamību un rada sistemātisku pārskatāmības trūkumu. Turklāt konstatēti datu korigējumi bez skaidra pamatojuma un dokumentēšanas, kas ietekmē datu stabilitāti.

Kopējais novērtējums

Neskatoties uz pārredzamiem un skaidriem sporta politikas mērķiem, kopumā sporta nozares finansēšanas piešķiršanas procesi ir nepārredzami, pakļauti finansiālai nenoteiktībai un neprognozējami, kā arī informācijas trūkums par dotācijām, kritērijiem, saņēmējiem un to izlietojumu rada riskus, ka valsts budžeta līdzekļi netiek izmantoti sabiedrības interesēs. Vidējais valsts finanšu plūsmas caurskatāmības vērtējums uzskatāms par nepietiekamu jeb zemu.

Starptautisko indeksu un aptauju rezultāti liecina, ka sabiedrības uztvere par korupciju Latvijā galvenokārt balstās nevis uz tiešu pieredzi ar korupcijas gadījumiem, bet gan uz plašāku sabiedrības priekšstatu par valsts pārvaldes caurspīdīgumu, atbildību un taisnīgumu, ko negatīvi ietekmē neskaidras valsts budžeta līdzekļu piešķiršanas procedūras, nepārredzamas finanšu plūsmas un interešu konflikta riski.

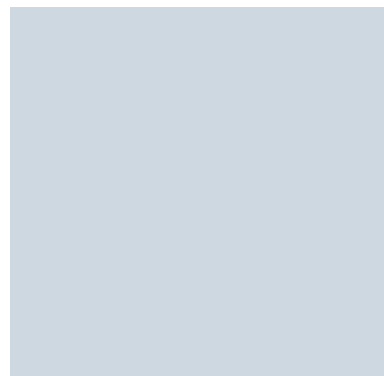
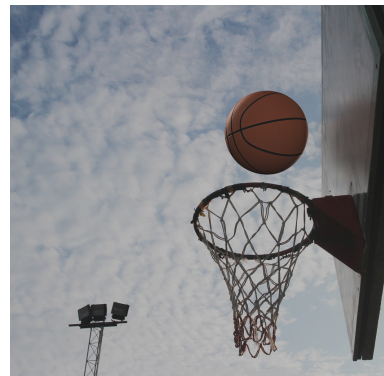
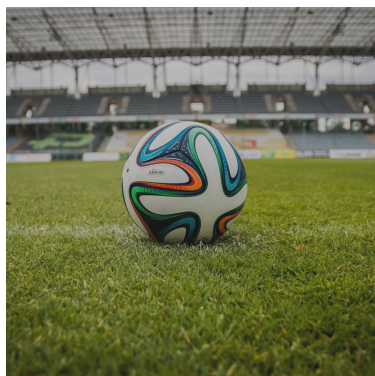


Priekšlikumi

Priekšlikumu mērķis ir sniegt stratēģiskus ieteikumus Latvijas sporta organizāciju finansēšanas sistēmas pilnveidei, uzmanību pievēršot identificēto iespējamo korupcijas un privāto interešu risku mazināšanai, caurskatāmības uzlabošanai un piešķirto dotāciju un valsts budžeta līdzekļu izlietojuma skaidrai un pārskatāmai atspoguļošanai.

1. IZM uzdevums ir izstrādāt vienotus kritērijus, pēc kuriem tiks aprēķināts valsts budžeta finansējums sporta organizācijām. Šo kritēriju izstrādē, KNAB ieskatā, jāņem vērā prioritārās jomas (bērnu un jauniešu sports, tautas sports, augstu sasniegumu sports), kā arī rūpīgi jāizvērtē piešķiršanas process, pielāgojot to katra sporta veida specifikai un attīstības tendencēm.
2. Izveidot centralizētu un vienotu sistēmu, kurā publiski būtu pieejami finansējuma avoti, finanšu atbalsta piešķiršanas kritēriji, to saņēmēji un izlietojums, nodrošinot pilnu finanšu plūsmas caurskatāmību, aptverot visus procesus no finansējuma piešķirēja avota līdz tā galīgajiem saņēmējiem sporta organizācijās.
3. Attīstīt mūsdienīgu digitālu datu uzskaites un kontroles sistēmu, kas ļauj efektīvi iegūt, apstrādāt un analizēt informāciju par piešķirtajiem valsts budžeta līdzekļiem, samazinot datu manipulācijas riskus un nodrošinot informācijas apmaiņu starp organizācijām un iestādēm, kā arī uzkrājot detalizētus sporta nozares statistikas datus, nodrošinot to pieejamību atvērto datu portālā.

4. Noteikt obligātu prasību sporta organizācijām regulāri publicēt detalizētus, strukturētus un salīdzināmus pārskatus par saņemto valsts finansējumu un tā izlietojumu.
5. Izstrādāt un skaidri definēt nosacījumus, kā sporta organizācijām novirzīt valsts budžeta līdzekļus bērnu un jauniešu sporta attīstības atbalstam.
6. Pārskatīt un izstrādāt skaidru un caurspīdīgu interešu konfliktu deklarēšanas kārtību sporta organizāciju vadībai, nodrošinot tās atklātību sabiedrībai.
7. Ierosināt veikt grozījumus Sporta likumā, lai nodrošinātu mērķtiecīgu un efektīvu lekšlietu ministrijas un Aizsardzības ministrijas atbalsta sniegšanu sporta federācijām, īpašu uzmanību pievēršot Aizsardzības ministrijas ieguldījuma stratēģiskajai nozīmei valsts aizsardzības spēju stiprināšanā.
8. Nodrošināt apmācības sporta organizāciju vadībai un darbiniekiem par interešu konfliktiem, caurskatāmības nozīmi korupcijas risku mazināšanā un labas pārvaldības principiem.



Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs



Citadeles iela 1, Rīga, LV-1010, Latvija



www.knab.gov.lv

